

NIŞANIN BOZULMASINDA MADDİ TAZMİNAT*

(PECUNIARY DAMAGES IN CASE OF BREACH OF ENGAGEMENT)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Mehmet Serkan Ergüne**

ÖZ

Birbiriyle evlenmek isteyen erkek ve kadın arasındaki duygusal ilişki, nişanlanma adı verilen kurum ile hukukî yapıya kavuşturulmuştur. Kendisine sınırlı hukukî sonuçlar bağlanmış olsa da, nişanlanmanın toplum içinde yaygın bir şekilde kabul görmesi, Medenî Kanunda özel olarak düzenlenmesine yol açmıştır.

Nişanlanma, karşılıklı evlenme vaadiyle kurulan aile hukuku sözleşmesidir. Taraflar nişanlanmakla, karşı yanda ve onun bazı yakınlarında, evlenmenin gerçekleşeceği yönünde güven oluşturmuş olurlar.

Nişanlanma sözleşmesinin hem kurulması hem de sona erdirilmesi son derece kolaydır. Taraflardan birinin bu serbestiyi kullanarak nişanı bozması, evlenmenin gerçekleşmemesine ve böylece nişanlanma sözleşmesinin amacına ulaşmamasına yol açar. Bu durum aynı zamanda, nişanlanma sözleşmesiyle oluşan güvenin boşa çıkması anlamına gelir.

TMK m. 120'ye göre, nişanlılardan biri haklı sebep olmaksızın nişanı bozarsa ya da kusuru ile nişanın bozulmasına yol açarsa, gerek diğer tarafın gerekse onun ana babasının veya onlar gibi davranan kimselerin uğramış oldukları maddi zararı tazmin etmek yükümlülüğü altına girer. Buradaki tazminat sorumluluğu, nişanlılık ilişkisinin evlenmeyle sonuçlanacağına dair duyulan güvenden kaynaklanan ve dürüstlük kuralına uygun olarak meydana gelen malvarlığı kayıplarını kapsar.

Anahtar Kelimeler: Nişanlanma, aile hukuku sözleşmesi, nişanın bozulması, maddi tazminat, olumsuz zarar, güven sorumluluğu.

ABSTRACT

The emotional relationship in between a man and a woman who intend to marry each other finds its statutory construction under the institution of "Engagement". Despite its limited legal consequences, this union is legally accepted and regulated by Turkish Civil Code, due to its highly rated social acceptance.

Engagement is a family law contact that concludes with the mutual marriage promise. Engaged parties are deemed to build trust related to the realization

* Bu makale, 25.10.2016 tarihinde Editörler Kurulu'na ulaşılmış olup, 15.11.2016 tarihinde birinci hakem; 20.10.2016 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı
ergune@istanbul.edu.tr

of the marriage not only on the other party and but also on some people closely related to the other party.

Both the conclusion and the termination of the engagement contract are relatively uncomplicated. But the breach of the promise within this simple structure leads to the fall through of the marriage and accordingly bars the achievement of the goal by the engagement contract. This situation also constitutes the betrayal of the trust that has been built by the engagement.

According to the provisions of TCC Art. 120, the party, which terminates the engagement for convenience or by fault, is obliged to compensate the pecuniary damages of not only the other party but also the parents of other party and others pretend to be parents. Under the principle of good faith, this compensation liability covers the pecuniary loss caused by the breach of trust related to the realization of the marriage.

Keywords: Engagement, family law contract, breach of engagement, pecuniary damages, negative damage, trust liability.

1. Giriş

Nişanlanma, Türk Medenî Kanununun Aile Hukuku Kitabının hemen başında, ayrı bir kurum olarak düzenlenmiştir¹. Nişanlanma, kadın ile erkeğin karşılıklı ve birbirine uygun evlenme vaadiyle kurulan bir aile hukuku sözleşmesidir². Evlenme vaadiyle kurulan nişanlanma (TMK m. 118/f. I), taraflar arasında, evlenmeden önce girilen özel bir süreç olan nişanlılık ilişkisini baş-

¹ Alman (BGB § 1297 vd.), İsviçre (ZGB Art. 90 vd.) ve İtalyan (Cci Art. 79 vd.) Medeni Kanunlarında nişanlanma bir kurum olarak yer aldığı hâlde, Fransız Medenî Kanununda nişanlanma özel olarak düzenlenmemiştir. Fransız hukukunda nişanın bozulması, haksız fiil sorumluluğu çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bkz. Peter Tuor/Bernhard Schnyder/Jörg Schmid/Alexandra Jungo, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 14. Auflage, Zürich 2015, § 20, N. 2-3.

² Nişanlanmanın hukukî niteliği tartışmalı olmakla beraber, ön sözleşme veya karar olduğu görüşü, öğretide genel olarak kabul edilmemektedir. Nişanlanmanın aile hukuku sözleşmesi olduğu yönünde bkz.

Tuor/Schnyder/Schmid/Jungo, § 20, N. 4-5; Selâhattin Sulhi Tekinay, Türk Aile Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1990, s. 7-8; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1986, s. 23-24; Kemal Oğuzman/Mustafa Dural, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2001, s. 24; Mustafa Dural/Tufan Öğüz/Mustafa Alper Gümüş, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2016, N. 73-76; Nevzat Koç, Türk-İsviçre Hukukunda Nişanlanma Sözleşmesi, İzmir 2002, s. 20-21; Bülent Köprülü/Selim Kaneti, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989, s. 44-45; Ahmet M. Kılıçoğlu, Aile Hukuku, Ankara 2015, s. 11-12; Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman, Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, 2. Cilt, 18. Bası, İstanbul 2016, s. 30; Hüseyin Hatemi/Burcu Kalkan Oğuztürk, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2014, § 2, N. 5.

Yargıtay da aynı görüştedir. Örnek olarak, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 12.02.2007, E. 2007/1442, K. 2007/1598 sayılı kararına göre; "TMK'nun 118. maddesi uyarınca nişanlanma; karşılıklı evlenme vaadi içeren aile hukukuna özgü bir sözleşmedir" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

latır³. Nişanlılık ilişkisi, güven temeline dayalıdır. Taraflar nişanlanmakla, karşı yanda ve onun bazı yakınlarında, evlenmenin gerçekleşeceği yönünde haklı bir beklenti oluşturmuş olur. Ancak kanun koyucu, bu ilişkinin duygusal yönünü dikkate alarak, nişanlanmanın evlenmeye zorlama hakkı vermediğini öngörmüştür (TMK m. 119). Nişanlandığı kimseye karşı olan hislerinde, sevgisinde ve bağlılığında herhangi bir nedenle azalma yaşayan bir kimseden, bu ilişkiyi devam ettirmesini ve sırf nişan sözleşmesi yaptığı için evlenmesini beklemek, hukuk ve mantıken kabul edilebilir değildir. Bu itibarla, nişanlılardan her biri, önemli bir sebebe dayanmak zorunda olmadan her zaman tek taraflı olarak nişanı bozma hakkına sahiptir.

Nişanı bozan veya bozulmasına sebebiyet veren taraf, evlenmenin gerçekleşeceği yönünde oluşturduğu haklı güveni ihlal etmiş olur⁴. Nişanlılık ilişkisindeki güveni boşa çıkaran taraf kusurlu ise, bunun maddî sonuçlarına katlanmak zorundadır. Zira nişanlılık duygusal bir bağa dayansa da, ileride evlenmenin gerçekleşeceği beklentisi, aile hukukuna özgü bu sözleşme ilişkisi sırasında bazı malvarlığı azalmalarının yaşanmasına sebebiyet verir. Bu hâliyle nişanlılık, bir çeşit risk topluluğudur. Nişanı bozan tarafın evlenmeye zorlanmaması, nişanlılık ilişkisine güvenerek hareket eden kişilerin, nişanlılık dolayısıyla uğradıkları malvarlığı kayıplarına katlanmalarını beklemek için yeterli sebep değildir.

Bu çalışmada, nişanın tek taraflı bozulması hâlinde ortaya çıkan maddî tazminat sorumluluğunun özellik taşıyan hususları, İsviçre ve Alman hukuklarındaki düzenlemeler de dikkate alınmak suretiyle, inceleme konusu yapılacaktır.

2. Türk, İsviçre ve Alman Medenî Kanunlarının Konuyu Düzenleme Biçimleri

a) Türk Medenî Kanunundaki Düzenleme

Nişanın bozulması nedeniyle istenebilecek maddî tazminat talebi, TMK m. 120'de hükme bağlanmıştır: *“Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür. Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.*

Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler.”

Bu düzenleme, güven temeline dayalı aile hukuku sözleşmesi olan nişanlanma yüzünden uğranılan maddî zararların giderilmesini hedeflemektedir. Böylece kanun koyucu, nişanlanma dolayısıyla ortaya çıkan güvenin ihlal edilmesini yaptırma bağlamış; dürüstlük kuralı çerçevesinde ve evlenme ama-

³ Nişanlanma ve nişanlılık hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Rudolf Montanari, *Verlobung und Verlöbnisbruch*, Bern 1974, s. 21 vd.; Yıldız Abik, “Nişanlanma ve Nişanlılık”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2005, Cilt: 54 Sayı: 2, s. 65 vd.

⁴ Bruno Huwiler, *Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch I*, Art. 1-456 ZGB, 5. Auflage, Herausgeber: Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser, Basel 2014, Art. 92, N. 1; nişanlanma sözleşmesinin güven ilişkisine yol açtığı yönünde bkz. Montanari, s. 56 vd.

cıyla yapılan harcamalar ile katlanılan maddi fedakârlıklar için uygun bir tazminat ödenmesini öngörmüştür.

TMK m. 120 hükmü, ancak geçerli bir nişanlanmanın tek taraflı olarak bozulması hâlinde uygulama alanı bulur. Bu itibarla nişanlanma sözleşmesi, tarafların karşılıklı anlaşmasıyla sona erdirilmişse yahut nişanlılık ilişkisi devam ediyorsa, TMK m. 120 çerçevesinde maddi tazminat sorumluluğu söz konusu olmaz⁵. Keza nişanlanma sözleşmesinin hiç kurulmadığı veya geçersiz olduğu hâllerde⁶, taraflar arasındaki tazminat talepleri, TMK m. 120'ye değil, şartları varsa genel hükümlere tabi olur (TBK m. 49 vd.).

Nişanın bozulmasından sonra taraflar yeniden nişanlanmışlarsa, ilk nişanlılık dolayısıyla yapılan harcamalar ve katlanılan maddî fedakârlıklar, evlenme amacına hizmet etmeye devam edeceğinden, tazminat sorumluluğunun zarar unsuru gerçekleşmiş olmaz. Yeniden nişanlanmaya rağmen, ilk nişanlılık sırasında yapılan ve nişanın bozulması nedeniyle karşılıksız kalan malvarlığı kayıpları varsa, bunlar için kural olarak tazminat davası açılabilir; ancak yeniden nişanlanan tarafların, ilk nişanın bozulmasından doğan zararlar bakımından birbirlerini örtülü olarak ibra ettikleri kabul edilebilir⁷.

Evlenmeye zorlama hakkı vermeyen nişanlanma sözleşmesinin bozulması, kural olarak haksız fiil sorumluluğuna yol açmaz⁸. Zira bir kimsenin, sözüne sadık kalmayarak evlenmekten vazgeçmesi, bu davranışında kusurlu olsa bile, diğer taraf için mutlak hak ihlali değildir. Bununla beraber somut olayda, nişanın bozulmasına yol açan olaylarda, ayrıca haksız fiil sorumluluğunun şartları gerçekleşmiş olabilir (hakaret, darp, hile, tehdit vs.). Bu ihtimalde, söz konusu fiillerden kaynaklı haksız fiil sorumluluğu ortaya çıkabilir. Ancak haksız fiil sorumluluğuna dayanarak, TMK m. 120 uyarınca tazmini mümkün olmayan kayıpların (evlenme amacıyla yapılmayan masrafların, evlenmeden beklenen menfaatin vs.) talep edilmesi mümkün değildir.

b. İsviçre ve Alman Medenî Kanunlarındaki Düzenlemeler

İsviçre Medenî Kanununda (ZGB Art. 92) 01.01.2000 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikte, nişanın bozulmasının maddi sonuçları düzenlenirken tazminat kelimesi kullanılmamış, bunun yerine katılma yükümlülüğünden (*Beit-*

⁵ Tekinay, s. 37; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 51.

⁶ TMK m. 118/f. II'de yer alan "Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçük veya kısıtlıyı bağlamaz" şeklindeki düzenleme nedeniyle, yasal temsilcisinin rızasını almayan sınırlı ehliyetsizin nişanlanamayacağı kabul edilecek olursa, bu durum nişanlanma sözleşmesinin geçersizliğine sebebiyet verdiği için, her iki tarafın da (diğer nişanlı tam ehliyetli olsa bile) TMK m. 120 uyarınca maddi tazminat sorumluluğu söz konusu olmaz. Buna karşın, nişanlanmanın şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu ve sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisinin rızası olmaksızın nişanlanabileceği, fakat nişanlanmanın maddi sonuçlarından sorumlu olmayacağı yönündeki görüş benimsenecek olursa, sonuç değişir. Bu ihtimalde, nişanı bozan sınırlı ehliyetsizden, TMK m. 120 uyarınca maddi tazminat istenemez, fakat diğer nişanlı tam fiil ehliyetine sahipse ve nişanın bozulmasında kusurlu ise, onun maddi tazminat sorumluluğu ortaya çıkar.

⁷ İbranın örtülü olarak yapılabileceği yönünde bkz. M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt: 1, 14. Bası, İstanbul 2016, N. 1761.

⁸ Dieter Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, Herausgegeben von Heinz Georg Bamberger/Herbert Roth, 40. Edition, Stand: 01.08.2016, München 2016, § 1298, N. 24; Bilge Öztan, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015, s. 98; Abik, s. 123; aksi yönde bkz. Koç, s. 85-86.

ragspflicht) söz edilmiştir. Bu değişikliğin, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanununa neden alınmadığı belli değildir; madde gerekçesinde herhangi bir açıklama yoktur. Elbette kanun koyucu, İsviçre'yi takip etmek zorunda olmayıp, mehz kanundan ayrılan bir düzenleme getirebilir. Ama kanunun baştan sonra İsviçre'yi takip ettiği bir sistemde, İsviçre'deki değişikliğin neden alınmadığının izah edilmemesi, bunun görmezden gelinmesi, önemli bir eksiklik olmuştur.

Değişiklik sonrası ZGB Art. 92, şu şekilde kaleme alınmıştır: Evlenmenin gerçekleşeceğini gözeterek iyiniyetle⁹ hazırlıklar yapmış olan nişanlı, nişanın bozulması hâlinde diğerinden, uygun bir katkı talep edebilir, yeter ki bu talep, tüm şartlara göre hakkaniyete aykırı görünmesin.

İsviçre öğretisinde belirtildiği üzere, tazminat ifadesi maddede her ne kadar açıkça yer almasa da, burada bahsi geçen esasında, borçlar hukuku anlamında tazminat yükümlülüğünden öte bir şey değildir¹⁰. Maddede geçen hazırlıklar/etkinlikler (*Veranstaltungen*) ifadesi, yapma veya yapmama suretiyle malvarlığında azalmaya yol açan davranışları ifade eder. Bunun kapsamına, evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle yapılan fiili masraflar ve uğranılan kâr mahrumiyetleri girer¹¹. Hazırlıkların iyiniyetle yapılması şartı, hem evlenmenin gerçekleşeceği yönündeki haklı beklentiyi hem de hazırlıkların somut olayın özellikleri çerçevesinde uygun olmasını ifade eder¹².

Alman hukukundaki düzenleme ise, TMK m. 120'ye oldukça benzemektedir. BGB § 1298 uyarınca, nişandan dönenen taraf, diğer nişanlıya ve onun ana babası ile ana babasının yerine hareket eden üçüncü kişilere tazminat ödemekle yükümlüdür¹³. Bu tazminatın kapsamında, tazminat isteyeme hakkı olan kimselerin, evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle yaptıkları masraflar ile üstlendikleri yükümlülükler yer alır. Nişanın bozulmasında kusurlu olan nişanlı ayrıca, evlenmenin gerçekleşeceği beklentisi içinde malvarlığını veya kazanç durumunu etkileyen tedbirler dolayısıyla diğer nişanlının uğradığı zararı da gidermekle yükümlüdür. Ancak tazminat yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için masrafların, üstlenilen yükümlülüklerin ve diğer tedbirlerin, şartlara göre uygun olması gerekmektedir. Nişandan dönmek için önemli bir sebebin mevcut olduğu hâllerde ise, tazminat yükümlülüğü ortaya çıkmaz.

3. Tazminat Borçlusu

Tazminat ödeme yükümlülüğü, nişanı haksız yere bozan ya da kusuru ile nişanın bozulmasına yol açan tarafa aittir, yani nişanın bozulmasında kusurlu olan nişanlı, bundan ötürü maddi tazminat ödemek borcu altına girer. Bu noktada, borçlar hukukuna hâkim olan kusur sorumluluğu rejiminden ayrılan bir yön bulunmamaktadır. Nişanın bozulmasında haklı sebebin olması, hukuka aykırı davranışa karşılık gelir.

Nişanın bozulmasında hiçbir tarafın kusuru yoksa (kaza, hastalık gibi nedenler etkili olmuşsa) veya nişanın bozulmasında önemli bir sebep mevcutsa,

⁹ İsviçre Medenî Kanununun 92. maddesinde geçen "iyiniyetle (in guten Treuen)" ifadesi, dürüstlük kuralını işaret eder. Bu husustaki tartışmalar için bkz. Montanari, s. 174 vd.

¹⁰ Tuor/Schnyder/Schmid/Jungo, § 20, N. 17; Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 1.

¹¹ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 2, 10-11; Montanari, s. 161 vd.

¹² Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 14.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, Rn. 1 vd.

nişanı bozan taraftan maddi tazminat istenemez¹⁴. Ancak nişanı bozma objektif olarak haklı sebebe dayansa da, bu duruma kendi kusurlu hareketleriyle yol açan nişanlı, yine tazminat ödemekle sorumlu olur¹⁵.

Nişanlılığı devam ettirmeyi ve evlenmeyi gerçekleştirmeyi, dürüstlük kuralı çerçevesinde bir taraftan beklenemez kılan sebepler, nişanı bozmak için haklı sayılır¹⁶. Nişanı bozma sebebinin haklı olup olmadığı, taraflar arasındaki ilişkinin şekli, toplumun ve özellikle nişanlıların ait oldukları sosyal sınıfın ortak inançları, gelenek ve görenekler esas alınarak belirlenir¹⁷. Nişanın bozulmasında haklı sebep olabilecek hâlleri, önceden tüketici olarak saymak mümkün değildir. Nitekim kanunda da herhangi bir açıklık yoktur; hâkime somut olayın özellikleri çerçevesinde takdir yetkisinin tanındığı “*hüküm içi boşluk*” (*intra legem*) söz konusudur. Bununla birlikte, diğer nişanlının ahlaki ve manevi niteliklerinde yetersizlikler, evlilikte önem taşıyacak bir olayın gizlenmesi veya bu hususta yanıltıcı bilgi verilmesi, nişanlıya gereken ilgi ve yakınlığın gösterilmemesi gibi hâller, genel ölçülere göre nişanın bozulmasında haklı sebep sayılır¹⁸.

İşaret etmek gerekir ki, İsviçre Medenî Kanununda (ZGB Art. 92), kusur şartı kaldırılmış, nişanın bozulmasıyla ortaya çıkan tazminat sorumluluğu objektif esasa dayandırılmıştır. Kişiler arasında yaşanan duygusal ilişkilerde, çoğu zaman her iki taraf da kusurlu davranışlarda bulunduğu; ilişkinin sona ermesinde kimin kusurlu olduğunu araştırmak gerekli görülmemiştir. Duygusal ilişkilerin sona ermesinin sonuçlarının, sadece geleneksel kusur esasları ile açıklanabilir olmadığı düşüncesiyle hareket edilmiş; tazminat sorumluluğu için sübjektif nitelikteki “*kusur*” unsuru yerine, objektif nitelikteki “*hakkaniyet*” şartına yer verilmiştir¹⁹. Böylece nişanlıların birbirlerinden katkı talep edebilmesi için, bunun somut olayın özellikleri çerçevesinde hakkaniyete uygun görülmesi yeterli sayılmış; ayrıca davalı nişanlının kusurlu olması aranmamıştır. Hiç şüphe yok ki, nişanın bozulmasının haklı bir sebebe dayanmaması ya da karşı tarafın kusurlu olması, somut olayın özellikleri çerçevesinde hakkaniyete uygun olma şartının içinde değerlendirilecektir²⁰. Ancak bu durum, maddi tazminat sorumluluğunun objektif olduğu (davalının kusurunun aranmadığı) esasını değiştirmemektedir.

TMK m. 120 uyarınca tazminat ödeme yükümlülüğü, sadece nişanın bozulmasında kusurlu olan nişanlıya aittir. Kusurlu nişanlının ana babası veya onlar gibi hareket eden üçüncü kişiler, nişanın bozulmasında doğrudan etkili olsalar bile, TMK m. 120’de düzenlenen tazminat sorumluluğunun borçlusu

¹⁴ Karş. Koç, s. 83, dn. 41.

¹⁵ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 9, 21; Tekinay, s. 40; Feyzioğlu, s. 64; Öztan, s. 99.

¹⁶ Hahn, Beck’scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 12; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 165.

¹⁷ Tekinay, s. 37-38; Feyzioğlu, s. 61; Koç, s. 84; Köprülü/Kaneti, s. 54; Abik, s. 124-125.

¹⁸ Tekinay, s. 38-39; haklı sebep örnekleri için ayrıca bkz. Feyzioğlu, s. 62-63; Koç, s. 86 vd.; Köprülü/Kaneti, s. 54-55; Oğuzman/Dural, s. 40-41; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 167-171; Öztan, s. 99; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 50; Hahn, Beck’scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 15-17.

¹⁹ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 3, 18; Stefan Keller, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht, Herausgeber: Peter Breitschmid/Alexandra Rumo-Jungo, 2. Auflage, Zürich 2012, Art. 92, N. 1, 4.

²⁰ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 3, 7.

olmazlar. Kusurlu nişanlı dışındaki diğer kimselere karşı açılacak tazminat davası, genel hükümlere tabi olur (TBK m. 49 vd.)²¹.

4. Tazminat Alacaklısı

Nişanın bozulması nedeniyle maddi tazminat talep etme hakkı, nişanın bozulmasında kusurlu olmayan veya daha az kusurlu olan nişanlıya aittir. Ancak kanun koyucu, tazminat talep edebilecek olanların çerçevesini sadece nişanlılarla sınırlamamış; nişanlılık ilişkisinin yol açtığı güvenden etkilenen üçüncü kişilerin de, nişanın bozulması nedeniyle maddi tazminat talep edebilmelerine imkân tanımıştır. Zira güven temeline dayalı nişanlanma sözleşmesi, her bir nişanlı ile diğer nişanlının ana babası veya onlar gibi davranan kimseler arasında, TMK m. 2 uyarınca edim yükünden bağımsız bir borç ilişkisi kurar²².

TMK m. 120/f. III uyarınca, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının ana babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında nişanın bozulması nedeniyle maddi tazminat talep edebilirler.

Tazminat isteyebilecek üçüncü kişilerin çerçevesi, TMK m. 120/f. II'de sayılanlar ile sınırlıdır. Dolayısıyla ana baba olmayan ve onlar gibi davranmayan kimseler, nişanın bozulması nedeniyle maddi tazminat talep edemezler. Keza nişanın bozulmasında kusurlu olan tarafın ana babası yahut onlar gibi davrananlar da, TMK m. 120 uyarınca maddi tazminat isteme hakkına sahip değildir.

Ancak öğretide belirtildiği gibi, ana baba gibi hareket eden kimseler, sadece nişanlının hısımları olarak anlaşılmamalıdır. Evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle nişanlılar için masraf yapanlar, bu kategoriye girer. Buna göre, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının herhangi bir hısmı veya bu nişanlı ile kişisel ilişkisi olmayan bir kimse ve hatta bir kurum dahi, TMK m. 120/f. II bağlamında ana baba gibi hareket eden kimse olarak kabul edilir²³.

Tazminat istemeye hakkı olan nişanlının ana babasının ve onlar gibi davranan kimselerin TMK m. 120 uyarınca sahip oldukları tazminat talepleri, birbirinden bağımsızdır. Ana babanın tazminat talebinde bulunması, ana baba gibi hareket edenlerin tazminat talebine engel oluşturmaz.

5. Tazmin Edilecek Zarar

TMK m. 120 uyarınca tazmin edilecek zarar, *nişan giderleri ile evlenme amacıyla yapılan harcamalar ve katlanılan maddi fedakârlıklardır*. Bunlar, bozulan nişanlanma sözleşmesi hiç yapılmıyaydı, uğranılmayacak olan malvarlığı kayıplarıdır, yani güven zararlarıdır. Dolayısıyla nişanın bozulması nedeniyle istenebilecek maddi tazminat, hukukî niteliği itibarıyla bir olumsuz zarar sorumluluğudur²⁴.

²¹ Tekinay, s. 48.

²² Hatemi/Kalkan Oğuztürk, § 2, N. 65.

²³ Feyzioğlu, s. 67; Koç, s. 93; Tekinay, s. 46-47; Oğuzman/Dural, s. 46; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 200; Kılıçoğlu, s. 28; Köprülü/Kaneti, s. 55-56; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 53-54; bu husustaki tartışmalar için bkz. Montanari, s. 137 vd.

²⁴ Tuor/Schnyder/Schmid/Jungo, § 20, N. 17; Öztan, s. 98, 100-101, 104; Tekinay, s. 41; Feyzioğlu, s. 67; Oğuzman/Dural, s. 42-44; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 181; Koç, s. 103; Köprülü/Kaneti, s. 56; Mehmet Serkan Ergüne, Olumsuz Zarar, İstanbul 2008, s.

Borçlar hukukuna özgü, sözleşmenin haksız feshi nedeniyle olumlu zararın tazmini, nişanlanma sözleşmesinin tek taraflı olarak sona erdirilmesinde uygulama alanı bulmaz. Nişanlanma, aile hukuku sözleşmesi olarak evlenmeye zorlama hakkı vermediği için (TMK m. 119/f. I), nişanın bozulması hâlinde, evlenme gerçekleşseydi elde edilecek menfaatin (olumlu zararın) tazmin edilmesi söz konusu olmaz²⁵. Nişanın bozulması üzerine, evlenmenin gerçekleşmesi hâlinde elde edilecek menfaatin tazmin edilmesi mümkün olsaydı, nişanlanma dolaylı olarak evlenmeye zorlama aracına dönüşmüş olurdu. Aynı nedenle, TMK m. 119/f. II uyarınca; *“Evlenmeden kaçınma hâli için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez”*. Buna göre, nişanın bozulmasında kusurlu olmayan veya daha az kusurlu olan nişanlı, evlenme gerçekleşseydi elde edebileceği menfaate karşılık olarak (örnek olarak, mirasçı olacağını, artık çalışmak zorunda kalmayacağını ileri sürerek), kusurlu nişanlıdan herhangi bir talepte bulunamaz.

Nişanın bozulması hâlinde istenebilecek maddi tazminat, güven sorumluluğuna dayanan olumsuz zarar ile sınırlıdır. Ancak buradaki olumsuz zarar sorumluluğu, aile hukuku sözleşmesinden kaynaklandığından, borçlar hukukundan biraz farklılık göstermektedir²⁶.

Borçlar hukuku alanında olumsuz zarar, Mommsen'in menfaat (fark) teorisi çerçevesinde şöyle tanımlanmaktadır²⁷. Sözleşme tarafının malvarlığının, güvendiği sözleşmenin hüküm ifade etmemesi nedeniyle içinde bulunduğu fiili durum ile güvendiği sözleşmeyi hiç yapmasaydı içinde bulunacağı farazi durum arasındaki fark, olumsuz zararı ifade eder²⁸. Bunun kapsamına, sözleşme tarafının, sözleşme ilişkisinin hüküm ifade edeceğine dair duyduğu güven ile uygun nedensellik bağı içinde bulunan tüm malvarlığı kayıpları girer.

Nişanın bozulmasında ise, nişanlılık ilişkisi hiç yapılmıyaydı meydana gelmeyecek olan tüm malvarlığı kayıplarının tazmin edilmesi istenemez. Bir başka ifadeyle, güvenilen nişanlılığın neden olduğu tüm zararlar, TMK m. 120'deki maddi tazminatın kapsamına girmez. Nişanın bozulması nedeniyle istenebilecek tazminat, yalnızca evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle yapılan harcamaları ve katlanılan maddi fedakârlıkları kapsar. Malvarlığı kayıpları ile evlenme beklentisi arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Bunun

248, dn. 360; Hatemi/Kalkan Oğuztürk, § 2, N. 65; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 52; Abik, s. 128, 130-131.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 06.10.2015, E. 2015/8007, K. 2015/15143 sayılı kararına göre; “Davacı yanın isteyeceği tazminat menfi tazminattır. Başka bir anlatımla, nişanlanma olmasaydı uğranılmayacak olan parasal zarar istenebilir. Menfi tazminatın kapsamı yasada gösterilmiş olup, bunlar, dürüstlük kuralları çerçevesinde yapılan harcamalar, evlenme amacıyla yapılan harcamalar ve evlenme amacıyla katlanılan maddi fedakârlıklardır” (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Benzer yönde bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, T. 17.03.2015, E. 2014/18045, K. 2015/4348 (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Alman hukukunda da olumsuz zarar sorumluluğu söz konusudur. Bkz. Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 1.

²⁵ Öztan, s. 98; Tekinay, s. 36, 40-41; Feyzioğlu, s. 67; Koç, s. 104; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 52; Abik, s. 131.

²⁶ Olumsuz zarar sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ergüne, s. 36 vd.

²⁷ Zarar kavramına hâkim olan menfaat (fark) teorisi, Friedrich Mommsen tarafından ortaya atılmıştır. Bu hususta bkz. Ergüne, s. 14 vd.

²⁸ Ergüne, s. 41.

dışında kalan diğer zararlar, nişanlılık ile uygun nedensellik bağı içinde olsa bile, TMK m. 120 uyarınca tazmin edilebilir değildir²⁹. Örnek olarak, nişanlının hamile kalması, çocuk doğurması, kusurlu nişanlının sebebiyet verdiği bedeni zararlar³⁰, evlenme amacına yönelik olmadığından TMK m.120'ye dâhil değildir³¹. Bu tarz zarar talepleri (evlenme amacına yönelik olmayan maddi kayıplar), şartları varsa haksız fiil sorumluluğuna tabi olur (TBK m. 49 vd.).

Keza nişanlılık sırasında günlük ihtiyaçların karşılanması amacıyla veya örf ve adet gereği yapılan giderler (örnek olarak, çiçek, pasta, kuaför ve gezinti harcamaları) için, TMK m. 120 çerçevesinde tazminat istenemez³². Esasen bu tarz harcamaların, evlenmenin gerçekleşeceği beklentisi içinde yapıldığı da ileri sürülemez³³. Ayrıca Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre, kullanılmakla tüketilen veya eskiyen (elbise, ayakkabı, pasta, meyve suyu gibi) eşyaların iadesine karar verilemeyeceğinden (alışılmış hediye olduklarından), bunlar için maddi tazminat da istenemez³⁴. Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi yahut bedellerinin karşılanması ise, TMK m. 122'ye tabidir.

²⁹ Buradan hareketle, nişanın bozulması hâlinde istenebilecek tazminatı, olumsuz zarar olarak nitelendirmeyen görüş için bkz. Montanari, s. 192-193; Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 12.

Kanaatimce, bu değerlendirmeye katılmak mümkün değildir. Zira tazminatın kapsamına sınırlama getirilmiş olması, buradaki sorumluluğun nişanlanma sözleşmesine duyulan güvenin ihlal edilmesinden kaynaklandığı gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim borçlar hukuku alanında dahi, olumsuz zarar sorumluluğunun sınırlandığı hâller mevcuttur (örnek olarak, TBK m. 9/f. II, 512, 564). Bkz. Ergüne, s. 252, 274-276, 279.

³⁰ Sözleşme taraflarından birisinin uğradığı bedeni zararlar, olumlu - olumsuz zarar ayırımının dışında kalır ve bütünlük menfaati (Integritätsinteresse/Erhaltungsinteresse) kapsamında değerlendirilir. Bkz. Ergüne, s. 32.

Kusurlu nişanlının karşı tarafta yol açtığı bedeni zararlar, haksız fiil sorumluluğuna tabi olur. TMK m. 120, malvarlığı zararlarının tazmin edilmesine yönelik bir düzenlemedir.

³¹ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 12; Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 20.

³² Oğuzman/Dural, s. 44; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 193; Koç, s. 82.

³³ Keller, Art. 92, N. 2; Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 20.

³⁴ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 06.10.2015, E. 2015/8007, K. 2015/15143 sayılı kararına göre; "Kural olarak giymekle, kullanılmakla eskiyen ve tüketilen (elbise, ayakkabı, kuaför gideri, pasta, meyve suyu vs. gibi) eşyaların iadesine karar verilemez. Somut olayda, diğer taleplerin yanı sıra, davacı (karşılık davalı) tarafından yapılan nişan töreni gideri olan 8000 TL'nin tahsili de nişanın bozulması nedeni ile davalıdan tahsili istenmiştir. Yukarıda belirtilen ilke gereğince, giymekle, kullanılmakla eskiyen ve tüketilen (elbise, ayakkabı, kuaför gideri, pasta, meyve suyu vs. gibi) eşyaların iadesine karar verilemeyeceğinden, davacı (karşılık davalı) tarafından karşılanan nişan töreni giderinin (yemek, fotoğraf vs...) davalıdan (karşılık davacı) tahsili yönündeki talebin (maddi tazminat talebinin) kabulüne karar verilmesi doğru görülmüştür" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 30.05.2002, E. 2002/5461, K. 2002/6175 sayılı kararına göre; "Maddi tazminatın bir kısmını oluşturan çanta, ayakkabı, konfeksiyon... gibi eşyalar Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarına göre kullanılmakla eskiyen ya da tükenen eşyalar olup iadesine karar verilemez. Bu nedenle bedellerine hükmedilmesi doğru değildir" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Benzer yönde bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, T. 18.09.2001, E. 2001/6263, K. 2001/7857 (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle yapılan harcamalar ve katlanılan fedakârlıklar, fiili zarar (*damnum emergens*) yahut yoksun kalınan kâr (*lucrum cessans*) şeklinde karşımıza çıkabilir. Zira olumsuz zarar sorumluluğunun kapsamına, güvenilen sözleşme ilişkisi nedeniyle uğranılan fiili kayıpların (*damnum emergens*) yanı sıra, aynı veya daha elverişli koşullarla başka bir sözleşme yapma fırsatının kaçırılmasından kaynaklanan yoksun kalınan kâr (*lucrum cessans*) da girer³⁵. Ancak nişanlanma sözleşmesinin niteliği dikkate alındığında, maddi tazminatın kapsamına girecek olumsuz zarar kalemleri bakımından bazı değerlendirmelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Güvenilen nişanlılık ilişkisi nedeniyle yapılan masraflar için TMK m. 120 çerçevesinde tazminat istenmesi mümkündür. Bunlar, olumsuz zarar sorumluluğunun fiili zarar (*damnum emergens*) kısmına denk gelir. Örnek olarak, nişanlının geçimi ve bakımı için yapılan masraflar, çeyiz harcamaları, oturulacak evin kiralanması, eşya satın alınması, düğün davetiyelerinin bastırılması, gelinlik siparişi verilmesi, balayı hazırlıkları, TMK m. 120'deki maddi tazminatın kapsamına girer³⁶. Keza nişan töreni giderleri de, güvenilen nişanlılık ilişkisinin yol açtığı fiili zararlar (*damnum emergens*) niteliğindedir. Eski kanun döneminde öğretide ve Yargıtay kararlarında tartışmalı olan bu husus, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile açıkça hükme bağlanmıştır³⁷. Bu itibarla, nişan töreni için tutulan salonun kirası, konukların davet edilmesi ve ağırlanması gibi giderler de, maddi tazminat olarak istenebilir.

Tazminat istemeye hakkı olan nişanlının malvarlığındaki aktiflerin artmasının yahut pasiflerin azalmasının, nişanlanma sözleşmesi dolayısıyla engellenmiş olması, onun yoksun kaldığı kârı oluşturur. Ancak güvenilen nişanlılık ilişkisi dolayısıyla kaçırılan her kâr kaybının tazmin edilmesi, hukuken mümkün değildir. Bu bağlamda, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının, bozulan nişanlanma sözleşmesine güvenerek, başka evlenme tekliflerini kaçırmasından doğan kâr kayıpları, -bunlar nişanlanma sözleşmesinden doğan olumsuz zarar niteliğinde olsa da³⁸- maddi tazminat olarak istenemez. Zira bu tarz kayıpların istenmesi, hem ahlaka aykırılık oluşturur³⁹, hem de kaçırılan evlenme teklifinin evlenmeye sonuçlanacağı ve böylece maddi menfaatler getireceği hususu (böyle bir zararın varlığı) ispatlanabilir değildir⁴⁰.

³⁵ Ergüne, s. 288 vd., 298 vd.

³⁶ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 11; Montanari, s. 161-163; Feyzioğlu, s. 67-68; Koç, s. 95, 103; Oğuzman/Dural, s. 44; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 191; Öztan, s. 101-102; Kılıçoğlu, s. 28; Köprülü/Kaneti, s. 56.

³⁷ Eski kanun döneminde öğretideki tartışmalar için bkz. Koç, s. 98 vd.; Oğuzman/Dural, s. 44; Tekinay, s. 42, dn. 15; Öztan, s. 103, dn. 350.

Yargıtay'ın ağırlıklı uygulaması, nişan töreni giderlerinin, nişanlanmanın duyurulması için yapıldığı; bunların evlenme amacıyla yapılan giderlerden sayılamayacağı ve dolayısıyla maddi tazminat talebine konu edilemeyeceği yönündeydi. Örnek olarak bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 16.11.2000, E. 2000/10581, K. 2000/10847 sayılı kararına göre; "Mahkemece tahsiline karar verilen maddi tazminatta söz tören masrafı, fotoğraf masrafı ve salon kirası gibi nişan duyuru giderlerinin yer aldığı görülmektedir. Medeni Yasa 84. maddesine göre nişanlanmanın duyurulması için yapılan giderler, nikahın icra olunacağı kararıyla yapılan giderlerden sayılamayacağından istenemez." (Kazancı Hukuk Otomasyon).

³⁸ Karş. Koç, s. 100.

³⁹ Tekinay, s. 43.

⁴⁰ Montanari, s. 164.

Buna karşın, tazminat istemeye hakkı olan nişanlı, nişanlılık ilişkisine güvenerek işinden ayrılmışsa ya da iş tekliflerini geri çevirmişse, bundan kaynaklanan kâr kayıplarının tazmin edilmesini talep edebilir⁴¹. Zira sözleşmeye duyulan güven nedeniyle kaçırılan başka nitelikte ve amaçta sözleşme yapma fırsatları, bu yüzden değerlendirilemeyen değişik alanlardaki işler de olumsuz zararın kapsamına girer⁴². Dolayısıyla işinden ayrılan ya da iş tekliflerini reddeden nişanlı, yeni iş buluncaya kadar gerekli olan süre boyunca uğradığı gelir kayıplarını, nişanın bozulması hâlinde maddi tazminat olarak isteyebilir⁴³. Keza nişanlılardan birinin, diğerinin isteğiyle öğrenimini yarıda bırakması da, aynı esaslara tabi tutulur⁴⁴.

Kanun koyucu, maddi tazminat olarak istenebilecek malvarlığı kayıplarına bir sınırlama daha getirmiştir. Tazmin edilecek harcamaların ve katlanılan maddi fedakârlıkların evlenme amacına yönelik olmasından başka, bunların nişanlılık ilişkisi dolayısıyla yapılmasının dürüstlük kuralına uygun düşmesi de gerekmektedir. Yani tazminat istemeye hakkı olan taraf, evlenme amacıyla hareket ederken dürüstlük kuralına uymak; harcamalarında ve üstlendiği maddi yükümlülüklerde ölçsüz davranmamak zorundadır. Bir masrafın dürüstlük kuralına uygun olup olmadığı, aşırı sayılıp sayılmayacağı, somut olayın özellikleri çerçevesinde, örf ve adetler ile tarafların sosyo-ekonomik durumlarına göre belirlenir⁴⁵. Hâkim, takdir yetkisi çerçevesinde, aşırı harcamaların sadece hakkaniyetin gerektirdiği kısmının tazminine karar verecektir. Ancak bir masraf aşırı olsa bile, nişanın bozulmasında kusurlu olan tarafça yapılmasına rıza gösterilmişse, maddi tazminat talebine konu edilebilir⁴⁶.

TMK m. 120, nişanlılık dolayısıyla ortaya çıkan zararları kapsar. Bu sebeple, nişanlanmadan önce ve nişanın bozulmasından sonra ortaya çıkan zararlar, evlenme amacına yönelik olsalar bile tazmin edilmez. Ancak bu zararların, güvenilen nişanlılık ilişkisi ile sıkı bir bağ içinde bulunmaları hâlinde, TMK m. 120'deki esaslar çerçevesinde tazmin edilmesi mümkün olabilir. Zira kanun, harcamanın ve maddi fedakârlığın, evlenme amacına yönelik olmasını yeterli görmüş, fakat bunların nişanlılığın neticesinde ortaya çıkmasından söz etme-

⁴¹ Tuor/Schnyder/Schmid/Jungo, § 20, N. 17, dn. 17; Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 11; Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 22; Montanari, s. 163; Tekinay, s. 43; Köprülü/Kaneti, s. 56; Öztan, s. 102; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 53; Abik, s. 129, 133. Aksi yönde bkz. Oğuzman/Dural, s. 43-44.

⁴² Ergüne, s. 311.

⁴³ Tazmin edilecek bu tarz kayıpları, olumsuz zararın kapsamında yer alan fiili zarar (damnum emergens) olarak nitelendiren farklı bir görüş için bkz. Koç, s. 97, dn. 99; ancak yazar, eserinin başka yerinde bu tarz kayıpların olumlu zarar niteliğinde olduğunu ve dolayısıyla TMK m. 120 uyarınca tazmin edilemeyeceğini ileri sürmektedir. Koç, s. 103, dn. 119; ayrıca karş. Koç, s. 106.

⁴⁴ Koç, s. 102-103; Abik, s. 133.

⁴⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun T. 24.01.1990, E. 1989/3-566, K. 1990/10 sayılı kararına göre; "Madde içeriğinden de anlaşılacağı üzere haklı bir neden olmaksızın nişanın bozulmasına sebebiyet verilmiş ise kusursuz nişanlıya ödenecek olan evlenme akdinin icra olunacağı kanaati ile ve ileride yapılacak evliliğe ilişkin olarak iyiniyetle yapılan masraflara karşılık uygun bir tazminattır. Bu tazminat tayin edilirken tarafların sosyal ve ekonomik durumu kültür seviyesi yerel gelenek ve görenekler ile sosyal yapı göz önünde tutulmalıdır" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁴⁶ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 14; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 53; Oğuzman/Dural, s. 45; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 194; Koç, s. 102; Öztan, s. 105; Abik, s. 132.

miştir⁴⁷. Örnek olarak, nişanlısının başkasıyla evlendiğinden haberdar olmayan taraf, evlenmeyle nişan bozulmuş olduğu hâlde, bunu öğrenme anına kadar yaptığı giderlerin ve üstlendiği maddi fedakârlıkların (hem nişanlılık ilişkisi sırasında hem de nişanın bozulmasından sonra ortaya çıkan kayıpların) TMK m. 120 çerçevesinde tazmin edilmesini isteyebilir.

Hukukumuzdaki tazminat taleplerini genel olarak sınırlayan uygun nedensellik bağı kriteri, burada da uygulama alanı bulur. Tazmin edilecek zarar, nişanın bozulması ile uygun nedensellik bağı içinde bulunmalıdır.

6. Üçüncü Kişilerin İsteyebilecekleri Tazminat

TMK m.120'de, tazminat istemeye hakkı olan nişanlı ile onun ana babası veya onlar gibi davranan kimselerin talep edebileceği tazminatın kapsamı arasında bir ayırım yapılmamıştır. Ancak öğretilde belirtildiği üzere, tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana babası veya onlar gibi davranan kimseler, ancak nişanlının evleneceği ümidiyle ve onun için yaptıkları masrafları talep edebilirler⁴⁸. Yani bu kimseler, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının evlenmeye hazırlanması için yaptıkları masraflar karşılığında tazminat isteyebilirler; buna karşın kendileri için yaptıkları masrafları ve evlenmenin gerçekleşeceğine güvenerek uğradıkları kâr kayıplarını isteyemezler. Örnek olarak bu kimseler, nişanlıların oturacakları evi kiralamışlarsa, ev eşyası satın almışlarsa, yaptıkları masrafları talep edebilirler; fakat törende giymek amacıyla kendileri için elbise satın aldıklarını, nişanlılığa güvenerek çeşitli iş tekliflerini kaçırdıklarını, seyahat harcamasında bulduklarını vs. ileri sürerek tazminat isteyemezler.

İşaret etmek gerekir ki, Alman hukukundaki düzenleme de bu yöndedir. BGB § 1298'e göre, nişanın bozulmasında kusurlu olan tarafın, diğer nişanlının ana babasına yahut ana babası yerine davranan üçüncü kişilere ödeyeceği tazminatın kapsamı, evlenmenin gerçekleşeceği beklentisiyle yapılan masraflar ve üstlenilen yükümlülükler ile sınırlıdır. Evlenmenin gerçekleşeceği beklentisi içinde malvarlığını veya kazanç durumunu etkileyen tedbirler dolayısıyla meydana gelen zarar için tazminat isteme hakkı, sadece nişanlı tarafa tanınmıştır; bu zarar kalemine yönelik talep, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının ana babası ile ana babası yerine davranan üçüncü kişilere tanınmamıştır⁴⁹.

İsviçre hukukundaki durum ise, 01.01.2000 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik neticesinde tamamen farklı hâle gelmiştir. Şöyle ki, tazminat istemeye hakkı olan nişanlının ana babasının veya onlar gibi davranan üçüncü kişilerin, yaptıkları giderler için diğer nişanlıdan talepte bulunmasına yönelik düzenleme, gereksiz görüldüğü için ZGB Art. 92'nin yeni metnine alınmamıştır. Söz konusu hükmün, ana babanın kızlarına drahoma vermekle yükümlü olduğu dönmeden kaldığı; ana baba yapmasaydı bizzat nişanlı tarafından yapılacak masrafların, sanki nişanlının kendisi yapmış gibi sayılabileceği düşüncesi, değişiklik çalışmalarında etkili olmuştur⁵⁰.

⁴⁷ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 15; Öztan, s. 101; Abik, s. 128-129. Tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. Montanari, s. 183 vd.

⁴⁸ Tekinay, s. 45-47; Feyzioğlu, s. 68-69; Oğuzman/Dural, s. 46; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 199; Koç, s. 93-94; Kılıçoğlu, s. 28; Öztan, s. 107-108; Abik, s. 135.

⁴⁹ Hahn, Beck'scher Online-Kommentar BGB, § 1298, N. 18.

⁵⁰ Tuor/Schnyder/Schmid/Jungo, § 20, N. 17, dn. 17; Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 22.

7. Tazminat Davası ve Zamanaşımı

Nişanlanma, aile hukuku sözleşmesi olduğundan, nişanın bozulmasına dayalı tazminat talebi, borca aykırılık esaslarına tabi tutulur⁵¹. Bu itibarla, kusurun ispatı noktasında, TMK m. 5'in atfıyla TBK m. 112'deki borçlu aleyhine kusur karinesi uygulanır⁵². Buna göre, davalı taraf nişanı bozmuşsa, davacının nişanın bozulduğunu ve zararının varlığını ispat etmesi yeterlidir. Davalı taraf, nişanı bozmakta kusurlu olmadığını ispat etmedikçe, tazminat ödeme yükümlülüğü altında kalır. Şayet davacı taraf nişanı bozmuşsa, ispat külfeti kendisine düşer; bu ihtimalde davacı, davalının kusurlu hareketleriyle nişanı bozmak zorunda kaldığını ispat etmek durumundadır⁵³.

Nişanın bozulmasında maddi tazminat davası, Aile Mahkemelerinin görevine girmektedir⁵⁴.

Davalı sıfatı, nişanlı tarafa aittir; ana babaya veya onlar gibi davranan kimselere karşı bu dava açılmaz⁵⁵. Ancak tazminatla yükümlü olan nişanlı ölürse, mirasçılara karşı dava açılabilir yahut açılmış olan dava devam ettirilebilir.

Maddi tazminat talebi, manevi tazminattan farklı olarak, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın başkalarına devredilebilir ve mirasçılara intikal edebilir. Tazminat istemeye hakkı olan taraf ölürse mirasçuları, bu davayı açabilirler veya açılmış olan davayı devam ettirebilirler.

Zararın ispatı ve tazminatın takdiri hususlarında, TMK m. 5 ve TBK m. 114/f. II'nin atfıyla, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (TBK m. 50 vd.). Davacı, haksız bozulan nişanlılık dolayısıyla uğradığı maddi zararı ispat etmek külfeti altındadır⁵⁶. İleri sürülen zarar iddiası, tanık dâhil, her türlü delille ispatlanabilir.

⁵¹ Huwiler/BSK ZGB I, Art. 92, N. 17.

⁵² Feyzioğlu, s. 65; Tekinay, s. 48; Koç, s. 106; Öztan, s. 108; s. 135. Karş. Kılıçoğlu, s. 27.

⁵³ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 17.03.2015, E. 2014/18045, K. 2015/4348 sayılı kararına göre; "Somut olayda davacı taraf, nişanın bozulması nedeniyle maddi zarara uğradığını iddia ederek maddi tazminat isteminde bulunmuş, mahkemece davacının maddi tazminat isteminin kısmen kabulüne karar verilmiş ise de, davacı taraf, nişanın davalının kusurlu davranışları sonucu bozulduğunu ispat edememiştir" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁵⁴ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 18.02.2015, E. 2014/9670, K. 2015/2500 sayılı kararına göre; "Somut olayda uyuşmazlık; evlilik için yapılan nişan hediyeleri, takı, kıyafet ve salon kirasına dair masraf kalemlerinin davalıdan tahsiline ilişkindir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun 4. maddesi uyarınca; 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabı ile (3.kısım hariç) 4722 Sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun kapsamındaki aile hukukundan doğan dava ve işler Aile Mahkemelerinde görülür" (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Benzer yönde bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, T. 15.10.2014, E. 2014/6670, K. 2014/13359; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, T. 11.07.2005, E. 2005/6939, K. 2005/7706 (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁵⁵ Öztan, s. 104-105, 107; Tekinay, s. 48; Feyzioğlu, s. 66; Oğuzman/Dural, s. 45; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 195; Koç, s. 94; Abik, s. 131, 134.

Ana baba yahut onlar gibi hareket edenler, sırf diğer nişanlıya zarar vermek amacıyla nişanın bozulmasında etkili olmuşlarsa, bu kimselere karşı TBK m. 49/f. II uyarınca haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası açılabilir.

⁵⁶ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 04.06.2002, E. 2002/4229, K. 2002/6453 sayılı kararına göre; "Davada nişanın haksız olarak bozulması nedeniyle maddi ve manevi tazmi-

Tazminat miktarını hâkim takdir edecektir. Tazminatın, dürüstlük kuralına uygun olarak evlenme amacıyla yapılan masrafların ve katlanılan maddi fedakarlıkların tümünü karşılaması gerekmez. Nitekim kanun koyucu da, uygun bir tazminat verilmesinden söz etmiştir.

Yapılan masraf davacı için hâlâ kullanılabilirse yahut paraya çevrilebilirse, bunun değeri ve nişanlanma dolayısıyla elde edilen diğer maddi menfaatler, tazmin edilecek zarar miktarından (zararın hesaplanması aşamasında), denkleştirme yoluyla mahsup edilecektir⁵⁷. Zarar miktarı belirlendikten sonra tazminatın takdiri aşamasına geçilecektir⁵⁸. Bu aşamada hâkim, davalı nişanlının kusurunun ağırlığını, zarar görenin birlikte kusurunu ve diğer indirim sebeplerini dikkate alarak, takdir yetkisi çerçevesinde uygun bir tazminata hükmedecektir (*hüküm içi boşluk – intra legem*).

Nişanın bozulmasına dayalı maddi tazminat davası, TMK m. 123 uyarınca, nişanın sona ermesinden itibaren 1 yıllık zamanaşımını süresine tabidir.

KISALTMALAR

- Art.** : Artikel
bkz. : Bakınız
BGB : Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medenî Kanunu)
BSK : Basler Kommentar
dn. : Dipnot
E. : Esas
f. : Fıkra
K. : Karar
karş. : Karşılaştırınız
m. : Madde

nat talep edilmiş, mahkemece maddi tazminat isteminin kanıtlanamadığından, manevi tazminat isteminin de davacının fahiş surette mutazzarır olmadığı gerekçesiyle reddi cihetine gidilmiştir. Kanıtlanamayan maddi tazminat isteminin reddinde bir isabetsizlik yoktur” (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 28.09.2000, E. 2000/8652, K. 2000/9119 sayılı kararına göre; “Davada, nişan hediyelerinin iade edildiği belirtilerek, davacı İhsanın nikahın icra olunacağı kanaati ile nişan merasimi ve düğün hazırlıkları için yaptığı masraf bedeli istenmiş, ancak masrafların neler olduğu dava dilekçesinde ve dava aşamasında açıklanmamıştır. Bu nedenle davacı İhsandan ne gibi masraflar yaptığı açıklattırılarak toplanacak deliller çerçevesinde bir karar verilmelidir” (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁵⁷ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin T. 18.10.2005, E. 2005/7955, K. 2005/10266 sayılı kararına göre; “Davacı dava dilekçesinde, kızı ile davalı Özgür'ün 5 ay nişanlı kaldıktan sonra ayrıldıklarını, evlenecekleri ümidi ile kızı için taksitle halı, yatak odası ve mobilya aldığını ve bu eşyaları tutulan eve götürdüğünü, ancak nişanın bozulmasından sonra eşyaları aldığı mağazaya iade ettiğini, mağaza sahiplerinin ödenen peşinat bedeli toplam 1.710.000.000 lirayı geri vermediklerini, bu nedenle uğradığı zarar bedeli 1.710.000.000 liranın davalılardan tahsilini talep etmiştir... Bunun için dava konusu eşyaların ikinci el olarak kaçta satılabileceğini bilirkişi aracılığı ile belirlemek ve alınacak rapor doğrultusunda eşyaların yeni fiyatı ile 2.el fiyatı arasındaki farka göre uğranılan zararın tazminine karar verilmelidir” (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁵⁸ Zararın hesaplanması ile tazminatın takdir edilmesinin birbirini takip eden iki ayrı aşama olduğu hususunda bkz. Ergüne, s. 332-333.

- N.** : Kenar numarası
s. : Sayfa
T. : Tarih
TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK : 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu
vd. : ve devamı
vs. : Vesaire
ZGB : Zivilgesetzbuch (İsviçre Medenî Kanunu)

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız, "Nişanlanma ve Nişanlılık", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2005, Cilt: 54 Sayı: 2, s. 65-152.
- Akıntürk, Turgut/Ateş Karaman, Derya, Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, 2. Cilt, 18. Bası, İstanbul 2016.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2016.
- Ergüne, Mehmet Serkan, Olumsuz Zarar, İstanbul 2008.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1986.
- Hahn, Dieter: Beck'scher Online-Kommentar BGB, Herausgegeben von Heinz Georg Bamberger/Herbert Roth, 40. Edition, Stand: 01.08.2016, München 2016.
- Hatemi, Hüseyin/Kalkan Oğuztürk, Burcu, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2014.
- Huwiler, Bruno:, Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB, 5. Auflage, Herausgeber: Heinrich Hon-sell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser, Basel 2014.
- Keller, Stefan, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht, Herausgeber: Peter Breitschmid/Alexandra Rumo-Jungo, 2. Auflage, Zürich 2012.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, Ankara 2015.
- Koç, Nevzat, Türk-İsviçre Hukukunda Nişanlanma Sözleşmesi, İzmir 2002.
- Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989.
- Montanari, Rudolf, Verlobung und Verlöbnisbruch, Bern 1974.
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt: 1, 14. Bası, İstanbul 2016.
- Oğuzman, Kemal/Dural, Mustafa, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2001.
- Öztan, Bilge, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi:, Türk Aile Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1990.
- Tuor, Peter/Schnyder, Bernhard/Schmid, Jörg/Jungo, Alexandra, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 14. Auflage, Zürich 2015.